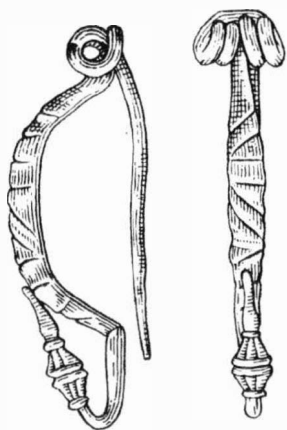

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1972

BRNO 1973

Ein weiterer Fundort befindet sich unweit der Einöde „Perná“ (Kataster-Gemeinde Krhov), in der Flur „Nivky“. Unter einer 0,15 m starken Ackerkrume befand sich eine kleine schüsselförmige Grube im Ø von 0,50 m, mit Asche ausgefüllt; auf ihrer Oberfläche lagen Teile einer Graphit-Situle, mit zwei Leisten und Kaninchenstrichverzierung versehen.

KELTSKÉ SÍDLIŠTĚ V RAJHRADĚ

(okr. Brno-venkov)

KAREL LUDIKOVSKÝ, AŮ ČSAV Brno
(Tab. 31)

Rozsáhlý výzkum slovanského pohřebiště v Rajhradě (o němž dále referuje Č. Staňa) přinesl mj. další poznatky o laténském osídlení této lokality. Z nich lze uvést především nálezy dvou spon, jimž — na základě současného stadia výzkumu — chronologicky odpovídají i ostatní nálezy.

Ze zásypu slovanského kostrového hrobu č. 51 pochází:

Bronzová spona duchcovského typu. Lučik je zdoben šikmými a příčnými žlábkami a rýhami; dvojkónická perla patky je uprostřed i po okrajích vroubena vývalky. Vinutí 2+2 závity s vnější tětivou. D — 5,6; V — 1,7 cm. (Tab. 31 : 2).

Z obsahu malé kruhové jamky č. 19, odkryté v protilehlé části zkoumané plochy (vzhledem k pozici hrobu č. 51), pochází mj:

Bronzová spona spojené konstrukce s vysoko klenutým lučíkem (Belz, var. J; Kostrzewski, var. G). Nožka, zdobená 2 vývalky je klešovitě připojena těsně před vinutím k lučíku; část mezi druhým vývalkem a upínkou je zdobena vroubkováním. Z vinutí se dochovaly 3 závity a náznak vnější tětivy; k nim je připojen drátěným článkem neuzavřený bronzový kroužek. D — 3,5; V — 1,9; Ø připojeného kroužku 1,8 cm (Tab. 31 : 3).

Mimo tyto nálezy a fragmenty keramiky, porůznu získané z útržků aj. částí kulturní vrstvy mezi slovanskými hroby, je třeba alespoň stručně charakterizovat tři laténské sídelní objekty, odkryté na tomto nalezišti:

Polozemnice č. 1 (tab. 31 : 1), v celkovém plánu označena jako objekt č. 12, byla jen mírně zahlubená do písčitého podloží pod úroveň hladiny buldozerem sníženého terénu. Jižní podélná stěna se jen nepatrným stupněm vyčleňovala z plochy; v severní, do mírného svahu zahlubené části činil rozdíl oproti dnu asi 0,35—0,40 m. Půdorys tvořil obdélník se zaoblenými rohy o délce středových os 4,00×3,10 m. Hřeben sedlové střechy spočíval na dvou kůlech, zakotvených u kratších stěn stavby; středové, mělké prohlubně neměly natolik určitý tvar, aby je bylo možné slučovat s architektonickými prvky stavby — snad s výjimkou dodatečného provisoria, vynuceného ohrožením její stability. Tomuto předpokladu by snad nasvědčovalo jejich symetrické rozložení na středové ose.

Pozoruhodné je vnitřní členění plochy sítí drobných kulových jamek o Ø 0,05—0,07 m a hloubce 0,10—0,15 m pod úrovní patrně delším používáním mírně nerovného dna. V tomto směru je vhodné srovnat půdorys s keltskou stavbou Z-2/1972 v Bořitově (viz. přisl. zprávu). Kulové jamky rozložené po obvodu chaty v jejím dně lze spojit s výpletovou konstrukcí stěn (na způsob koše); podobná situace je i v zemnici č. 3 (objekt č. 11 celkového plánu). Při jižní podélné stěně nacházíme další řady těchto kolíků, oddělujících vstup od vlastního interiéru; zvláště středová část (vchod?) a JV nároží tomu nasvědčují. Západně od kratší středové osy, diagonálně situovaný na podélné hraně stavby, zčásti uvnitř, zčásti mimo ni, nacházíme obdélný, kulovými jamkami vymezený obrys. Jeho středová část nese stopy ohně; jedná se tedy o konstrukci související s krbem ap. Větší kumulace drobných kolíků se rozkládá od krbu do SZ nároží a dále, za podélnou osu stavby směrem k jihu. V tomto směru by bylo možno uvažovat o prostoru, zajišťujícím nadzemní úroveň spacího zařízení, se kterým mohou souviset i kulové jamky v JV nároží. Některé jamky v blízkosti vchodu nelze však vyloučit ze spojitosti se vstupní částí.

Druhá polozemnice, v celkovém plánu označená č. 6, měla osové rozměry obdélné části asi 4,00×2,60 m a hloubku 0,75 m pod úroveň buldozerem zčištěné plochy písčitého terénu. Ze čtyř, jen nepatrně pod úroveň dna zasahujících kulových jam, lze pouze středovy spojit s funkcí nosníku hřebenu sedlové střechy. Kruhová, zásobnicová jáma tvaru komolého kužele při západní kratší stěně souvisela funkčně se stavbou. Např. serie hliněných, nevypálených jehlancových závaží byla rozptýlena jednak v SZ části podlahy, jednak v přílehlé části zásobnice od úrovně dna polozemnice sestupně až ke dnu zásobnice. Jejich dislokace a směr rozptýlu dokazují, že v době opuštění chaty byly obě její části otevřené a v průběhu zániku byly postupně zanášeny popelem a odpadovými hmotami.

Obdobná předchozí chatě svou koncepcí, poněkud však rozdílná v celkovém provedení i některých detailech, je stavba třetí (obj. č. 11 celkového plánu). Byla zahlubena do šterkového podloží, rozměry středových os obdélné části jsou 4,40×3,06 m, s vchodovou částí 3,76 m. K západní části

se opět připojovala zásobnice, avšak mělčí a menšího průměru než u chaty předchozí. Na rozdíl od této je zde již plně vyvinuta vchodová část s polokruhovým, nejhluběji zapuštěným středem uprostřed a západním zvýšeným mezistupněm. Schodovitý sestup byl opodstatněn značným zahloubením stavby; jen pod úrovní začistěného terénu je jeho středová hodnota kolem 1,00 m. V tomto případě je tedy třeba uvažovat o zemnici; nenacházíme zde také nosné kůly sedlové střechy. Drobné kúlové jamky sledující opět obrys zahloubení (mimo vchodovou část) ukazují na výpletovou konstrukci stěn. Meziprostor mezi stěnou jámy a vypletanou stěnou mohl být vyplněn tepelnou izolací (organickými hmotami ap.). Proti vchodu nacházíme do červena vypálené ohniště zhruba čtvercového tvaru; destrukce dalšího otopného zařízení se uchovala v JV nároží. Sledování jemnějších detailů ztěžovalo sypké podloží, které velmi špatně uchovalo otisky konstrukčních detailů. Také obsah popelů prostupovaly kry písčitých závalů, nasunutých do prostoru chaty při jejím opuštění.

Bližší vztahy a souvislosti na kruhu robené keramiky se zlonky nádob vyrobených v ruce bude možné ozřejmit až po zpracování. Předběžně lze předpokládat souvislost mezi architektonickým pojetím v chronologickém sledu od chat se zásobnicemi k chatě mírně zahloubené; spouza spojené konstrukce mohla náležet ke zcela jiné fázi osídlení.

Keltische Siedlung in Rajhrad (Bez. Brno-venkov). Die ausgedehnte Grabung des slawischen Gräberfeldes in Rajhrad (über welche weiter Č. Staňa referiert) brachte ausser anderem auch weitere Erkenntnisse über die keltische Besiedlung der Lokalität. Von diesen führen wir an erster Stelle den Fund zweier Fibeln an, deren chronologische Position Abschnitte indiziert, um welche – aufgrund des gleichzeitigen Grabungsstandes – man auch weitere Funde suchen kann.

Aus der Aufschüttung des slawischen Grabes Nr. 51 stammt eine bronzene Duxer Fibel. Länge 5,60 cm.

Aus dem Inhalt der kleinen, kreisförmigen Grube Nr. 19, im gegenüberliegenden Teil der durchforschten Fläche abgedeckt (gegenüber Gr. Nr. 51) stammt ausser anderem:

eine Bronzefibel vom Mittelatlantische Schema mit hoch gewölbtem Bügel (Belz, Var. J. Kostrzewski, Var. G.). Länge 4,50 cm.

Ausser diesen Funden, Keramikfragmenten und anderen aus Kulturschichten an verschiedenen Stellen gewonnen, müssen wenigstens kurz drei laténezeitliche Siedlungsobjekte charakterisiert werden, welche auf dem Fundort abdeckt worden waren.

Erdhütte Nr. 1 (im Gesamtplan Nr. 12) war nur seicht in dem sandigen Liegenden unter dem Niveau der vom Buldozzer abgenommenen Fläche des leicht abfallenden Hanges eingetieft.

Die max. Eintiefung betrug 0,35–0,40 m. Der Grundriss war rechteckig mit abgerundeten Ecken, die Achsenmasse betragen $4,00 \times 3,10$ m. Inmitten der kürzeren Wände befanden sich 2 seicht eingetieft Pflöckengruben; die mittleren Eintiefungen zeugten nicht für diesen Zweck, ausgenommen, ein Provisorium. Bei der Südwand trennt eine Reihe Pflöcke den Eintritt in das Interieur; westlich der kürzeren Mittelachse, diagonal zur Baukante, teilweise aussen, finden wir einen rechteckigen, durch Pflöckengruben begrenzten Umriss. Der mittlere Teil mit Feuerspuren belegt, dass es sich um eine Konstruktion handelt, die mit dem Feuerherd u. ä. zusammenhängt.

Die zweite Erdhütte (Nr. 6 auf dem Gesamtplan) hatte Achsenausmasse von $4,00 \times 2,60$ m, Tiefe 0,75 m unter der vom Buldozzer abgenommenen Niveaufläche. Von vier Pflöckengruben kann nur die mittlere mit der Funktion einer Dachstütze verbunden werden. Die kreisrunde Grube in Form eines stumpfen Kegels bei der Westseite hing funktionell mit dem Bau zusammen: z. B. die Serie der nicht gebrannten tönernen pyramidenförmigen Gewichte war sowohl auf dem Fussboden der Hütte vor der Vorratsgrube, als auch in ihrem anliegenden Teil abfallend bis zu ihrem Boden zerstreut. Die Dislokation und die Richtung der Streuung zeigen, dass zur Zeit des Verlassens der Hütte beide Teile geöffnet waren und erst nach dem Untergang allmählich mit Asche verschüttet wurden.

Durch seine Konzeption ist der dritte (Nr. 11 des Gesamtplanes) der vorigen Hütte ähnlich. Sie war in dem Schotterliegenden eingetieft, die Mittelachsen betragen $4,40 \times 3,06$ m, mit dem Eingangsteil 3,76 m. An den westlichen Teil schloss wiederum eine Vorratsgrube an, allerdings seichter als in dem vorherigen Falle. Der stufenartige Eingang war durch die ziemliche Tiefe des Baues begründet: nur unter dem Niveau des durch den Buldozzer abgenommenen Terrains trägt der mittlere Wert 1,00 m. In diesem Falle muss also von einer Erdhütte erwogen werden; wir finden auch keine Tragpflöcke des Daches vor. Die kleinen Pflöckengruben verfolgen den Umfang der Eintiefung und weisen auf eine Flechkonstruktion der Wände mit Ausfüllung (?) des Zwischenraumes zwischen dieser und der Wand der Eintiefung. Gegenüber dem Eingang befand sich ein rot durchgebrannter viereckiger Feuerherd; die Destruktion einer anderen Feuerherdeinrichtung blieb in der südöstlichen Ecke erhalten.

Nähere Beziehungen im keramischen Inventar kann man erst nach der Bearbeitung auswerten; vorläufig kann der chronologische Zusammenhang zwischen der architektonischen Auffassung von den Hütten mit den Vorratsgruben zur seicht eingetieften Hütte vorausgesetzt werden. Die Fibel von Belz, Var. J konnte einer anderen Besiedlungsphase angehören.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1972

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Řihovský

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

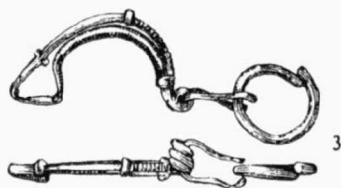
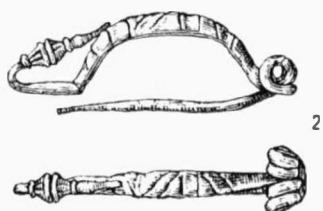
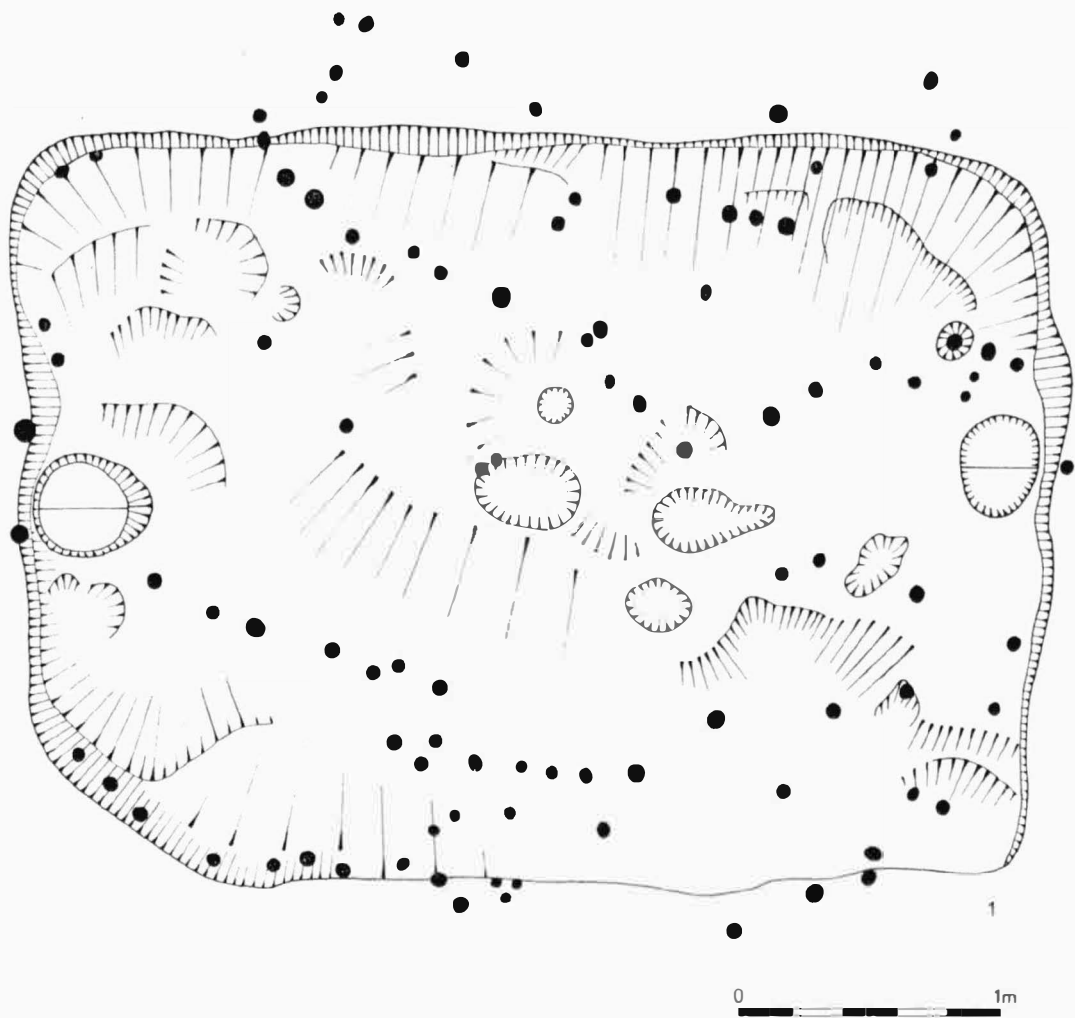
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, M. Bálek, A. Životská

Na titulní obálce: laténská spona z Rajhradu

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Evidenční číslo ÚVTEI—73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejně

0 5cm

Tab. 3!

Rajhrad (okr. Brno-venkov). 1 položemnice č. 3/1972; 2, 3 bronzové spony. — 1 Erdhütte Nr. 3/1972; 2, 3 Bronzefibeln.